

Ciutat moderna, vells problemes

L'exposició, comissariada per Manel Bosch, coincideix amb els 2.100 anys de la fundació de Gerunda

La Casa Masó exposa els plans i projectes urbanístics que han anat definint Girona des de 1850 fins avui

Abans no arribin a la tardor els actes de commemoració dels 2.100 anys de la fundació de Girona com a ciutat, la Fundació Rafael Masó proposa un primer acostament a aquesta trama urbana que a vegades sembla massa estreta i comprimida i, d'altres, d'un gegantisme impossible d'ordenar. Girona, grisa, blava i verda, comissariada per l'arquitecte Manel Bosch, nebot de Rafael Masó, és un intent d'explicar com s'ha anat configurant la ciutat des de l'enderrocament de les muralles, el 1850, fins avui mateix, i fins i tot amb una prospecció que n'imagina l'evolució futura fins al 2050, a partir de plànols, dibuixos, fotografies històriques i documents que posen l'accent en tres àmbits clau en la construcció de la ciutat moderna: la definició del barri vell (malgrat la paradoxa aparent); la gestió de les zones verdes del Ter, Sant Daniel i la Devesa, i els projectes urbanístics que han generat espais de nova creació amb personalitat pròpia que van des del barri de Sant Narcís fins al parc del Migdia, passant per Domeny. Els tres colors del títol van per aquí: la pedra, l'aigua i la vegetació, que és com dir cultura i paisatge, o també com es pot créixer respectant alhora l'herència del passat, les urgències del present i la tan sovint maltractada convidada silenciosa de la natura.

Si no t'hi acompanyen, pot semblar una exposició àrida, amb tants de plànols difícils de desxifrar per a un profà en la matèria, però el fet és que hi ha tresors per descobrir en els plànols mateixos, d'una bellesa enigmàtica com la d'un quadre abstracte, incloent-hi els planejaments generals dels anys 1955, 1971, 1995 i l'actual, que posats de costat converteixen uns documents administratius fredíssims en una mena d'oracle per desxifrar, i més encara davant els esbossos parcials d'alguns arquitectes especialment dotats per al dibuix, com Francesc Hereu, que fan del projecte de mirador sobre el parc del Ter (1998) un exercici de suggestives transparències. El director de la Fundació Masó, Jordi Falgàs, em fa aturar en la planificació del barri de Sant Narcís, que l'arquitecte Ignasi Bosch va concebre en ple franquisme, el 1944, com una insòlita ciutat jardí destinada a la classe obrera i perfilada amb un arbrat generós i una plaça central porticada (la de l'Assumpció) que culminava en un camp d'esports que al seu moment no es va acabar fent realitat, fins que el 1979 el GEiEG en certa manera en va reprendre el propòsit aixecant-hi el pavelló Lluís Bachs. Hi ha aquí una dignificació de la perifèria que cap govern democràtic no serà capaç d'igualar, excepte des d'una visió més aviat elitista i carregada de prejudicis, i fa mal descobrir-ho també sobre el paper. Sant Narcís devia ser, però, l'única cosa bona de la dictadura, perquè el 1964 es va treure de la màniga un dels seus esguerrons urbanístics més clamorosos i assimilat amb el temps com un nyap familiar: els bolets projectats per Antoni Perpiñà a tocar de la plaça de Catalunya (un altre despropòsit, i aquest més arriscat per l'estat deplorable de la plataforma que la sosté), dels quals per sort només se'n va acabar aixecant un, malgrat que se n'hi preveien quatre més, igual de depriments i sense cap sentit a tocar de la ciutat històrica.

L'operació més refinada dels últims anys ha estat l'obertura del parc del Migdia a l'immens solar desocupat de les antigues casernes, amb els seus apartaments de luxe, però també amb la creació d'un parc formidable, amb gespa, arbres, pèrgoles, un estany amb sortidors inclosos i una cafeteria amb una terrassa generosa molt concorreguda tant a l'estiu com a l'hivern i que, en lloc de dividir la ciutat, ha creat un espai de trobada diríem que interclassista encastat entre la inhòspita carretera de Barcelona i el carrer Migdia (si travesses el parc venint de Sant Narcís, precisament, passes en menys de quinze minuts de l'extraradi a Eixample, i dono fe que la gent fins

i tot es vesteix diferent d'un lloc a l'altre). El do de la congregació ciutadana, en canvi, no ha arribat encara, en ple segle XXI, al sofert parc de la Devesa, que ens envejaria qualsevol ciutat europea de dimensions semblants a la nostra (i fins i tot més expansives), mentre que aquí el continuem fent servir per anar-hi a passejar el gos, per plantar-hi les atraccions de Fires un cop l'any i fer-hi el mercat setmanal, com qui aprofita un solar abandonat.

Molt abans de les campanyes de mitjan anys setanta impulsades per l'Assemblea Democràtica d'Artistes i el setmanari Presència per salvar la gran reserva selvàtica de Girona, la Devesa ja havia estat objecte de conflicte, i per motius idèntics als d'avui. El 1923, la comissió de Foment que encapçalava Rafael Masó com a regidor de l'Ajuntament va dictaminar que calia talar alguns dels plàtans del passeig notòriament malalts, i li va caure la cavalleria a sobre. Fins i tot els seus amics noucentistes, com em fa notar Jordi Falgàs davant una vitrina, van fer públic un manifest, signat entre altres per Enric Casanovas, Xavier Nogués Francesc Labarta, Jaume Llongueras, Josep Obiols, Josep Aragay i Joan Salvat-Papasseit, en què li retreien la mesura. Masó, desconsolat, va haver d'aclarir-los que «l'acció de desbrossar no inclou salvatgia», però el drama polític va seguir el seu curs; és a dir, es va agrejar fins que ja ningú no pensava en els arbres, sinó com servir-se'n per usurpar el poder al rival. Al marge de la polèmica, a l'exposició de la Casa Masó, s'hi presenten dos dels projectes descartats per al restaurant Rosaleda, de Josep M. Bosch Reitz, l'un, i de Joaquim M. Masramon, Josep Duixans, Jordi Masgrau i Narcís Negre, l'altre. Qualsevol dels dos, vistos avui, sembla molt més adaptable al gust i als usos d'avui que la solució aprovada el 1956, que es va adjudicar, ves quina sorpresa, a l'arquitecte municipal.

Una altra batalla de llarg recorregut en la configuració de la nova Girona ha estat la rehabilitació del barri vell, aquest cor fundacional i mil·lenari que ha hagut de fer equilibris en el passat entre la decrepitud i el pintoresquisme, un dilema resolt en el present no se sap si a favor de la gentrificació o de l'imperi ciclista, que és una mica el mateix. Un dels projectes més controvertits d'aquella Girona que ja se somiava com a reclam d'un turisme de masses, encara que fos amb un esperit més romàntic que mercantilista, va ser el disseny del Passeig Arqueològic, de nou estimulat per Rafael Masó, encara que qui signaria el primer projecte cap a 1931 seria Ricard Giralt Casadessús en qualitat d'arquitecte municipal, tot i que Manel Bosch no dubta a atribuir-lo a tots dos. Aquell esperit original acabaria desnaturalitzat en les successives propostes del passeig dels anys cinquanta i seixanta, molt més intervencionistes i obsessionades a «fer-ho maco»; és a dir, a subratllar l'antigor però sense els seus desperfectes. El fet és que l'operació de cartró pedra, en un present tan fascinat per l'artifici, ha acabat funcionant més del que haurien volgut els seus detractors, i ja només trobem vestigis nostàlgics del vell esperit en plànols com el del passeig fora muralles dissenyat el 1982 per Josep Fuses i Joan M. Viader, que prenia com a punts de referència més simbòlics que topogràfics els claustres de la Catedral, Sant Domènec i la Mercè: hi ha més atenció al detall en el dibuix d'aquests tres monuments angulars que en el traçat del passeig.

L'exposició de la Fundació Masó, oberta fins al 19 de setembre, acaba amb un apartat virtual que aborda els projectes en curs que han de definir el creixement i la transformació de Girona en les pròximes dècades, des del nou campus de salut de l'Hospital Trueta a la reforma de la carretera de Barcelona i el pla de mobilitat sostenible. Confiam que donin lloc a una ciutat digna de viure-hi no només sobre el paper.

Publicat a:

-Setmanari Girona 12-06-2026, Pàgina 6

Font del document:

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2650202-ciutat-moderna-vells-problemes.html>